

36. Мирский Г. И. «Третий мир». Общество, власть, армия. – М., 1976.
37. Хакимов И. М. Антиколониализм Джамаль ад-Дин аль-Афгани на страницах «Аль-Урва аль-Вуска» (1884) // Арабские страны. История. Экономика. – М., 1970.
38. Рифаи Мухаммад Али. Риджал ва мавакиф. – Каир, 1974 (на араб. яз.).
39. Архив внешней политики России. – Ф. Политархив. 1906 – 1914. – Д. 856.
40. Кошелев В. С. Египет от Ораби-паши до Саада Заглула. 1879 – 1924. – М., 1992.

Summary

The article is devoted to the analysis of early modernization of the traditional Egyptian society under strengthening pressure of European countries on Egypt. Greater attention is paid to the development of modern political culture and the response of the Islam on the European threats. In the conclusion the author thinks that the modernization process and slow secularization has not weakened the Islamic influence in Egyptian society. Moreover Islamic political activity in Egypt has increased considerably by the early twentieth century.

О. Р. Давлетов

ГУСТАВ АДОЛЬФ ЛЕНК І ДІЯЛЬНІСТЬ “ЮНГШТУРМУ АДОЛЬФ ГІТЛЕР” (1922–1925 рр.)

На початку ХХІ ст. вже накопичено досить велику кількість наукових розвідок щодо генезису німецького варіанту фашизму. Проте, історія феномена виникнення націонал-соціалізму продовжує викликати значний інтерес серед дослідників. Незважаючи на вельми вагомий обсяг вже існуючих робіт, фахівці ще мають висвітлити окремі аспекти з історії НСДАП.

Вивчення діяльності Націонал-соціалістичної робітничої партії Німеччини (далі – НСДАП) в часи існування Веймарської Республіки (1919–1933) представляє значний науковий і політичний інтерес. Актуальність дослідження ролі націонал-соціалістів у руйнуванні буржуазно-демократичної держави набуває все більшого практичного значення, незважаючи на те, що світовий розвиток в останній чверті ХХ ст. вже не проходить під знаком боротьби двох протилежних систем і все більше утверджується ідея пріоритету загальнолюдських цінностей перед класовими, груповими чи іншими інтересами. Крім того, не можна говорити про те, що феномен фашизму вже належить минулому.

Тому вивчення місця НСДАП в історії краху буржуазного парламентаризму в Веймарській Німеччині має не тільки академічний, але й великий політичний інтерес. Дуже важливо розкрити основні фактори, які сприяли ліквідації буржуазно-демократичного ладу в Німеччині, прослідкувати саму механіку підготовки встановлення авторитарної диктатури в країні, де діяли великі буржуазні політичні партії та розгалужена система молодіжних організацій.

На сьогодні, на початку ХХІ ст., вже накопичено велику кількість наукових розвідок щодо генези німецького варіанта фашизму. Найбільш повна „Бібліографія націонал-соціалізму”, що вийшла у світ у 1995 р., була зібрана доцентом Манхеймського університету Міхаелем Рюком. Вона має обсяг 1428 сторінок і охоплює 20356 назв робіт, що вийшли з цієї проблематики в Західній Європі та США англійською, французькою та німецькою мовами [1, с. 1]. За підрахунком професора Юрія Галактіонові з Кемеровського державного університету, після виходу у світ цієї бібліографічної збірки кількість книг та статей про націонал-соціалізм (якщо враховувати і праці, опубліковані у Східній Європі та СНД) зросла ще на 2000 одиниць [2, с. 5].

Таким чином, можна констатувати, що історія феномена фашизму, перш за все німецького, продовжує викликати значний інтерес серед дослідників. Не зважаючи на вагомий обсяг вже існуючих робіт, історики мають ще висвітлити окремі аспекти цієї проблематики. Так, і сьогодні мало вивченими „залишаються методи, засоби, прийоми поширення нацистської ідеології” [3, с. 129]. Не розкриті і „проблема співвідношення в нацистській системі панування методів терору, пропаганди та організаційно-політичного впливу, їх взаємозв’язки та взаємодію у різні періоди існування режиму” [4, с. 93] та під час боротьби за владу у Веймарській Республіці. Безумовно, що все це має відношення і до „молодіжної політики” НСДАП. Саме тому мета даної наукової розвідки – дослідити вплив Густава Адольфа Ленка на становлення оргструктур молодіжної організації НСДАП у 1922–1925 роки.

1922 рік був не випадково обраний фюрером для заснування „молодіжного відділу” НСДАП. У цей час нацистська партія посилено вербувала своїх прихильників, намагалась об’єднати навколо себе будь-які інші, близькі за духом організації. Саме у 1922 році під егідою НСДАП створюється „Єдиний національний фронт”, куди ввійшли деякі парамілітаристські та „фюлькіш”-спілки типу „Спілка імперського прапора”, „Оберланд”, „Бойова спілка Нижньої Баварії” тощо.

Ініціатором утворення особливого „молодіжного відділу” нацистської партії був 18-річний юнак Густав Адольф Ленк. Цей виходець із робітничого середовища – настроювач на рояльній фабриці

Мюнхену – до вступу до лав НСДАП у 1921 році (мав членський квиток № 2888) був активістом Німецької національної молодіжної спілки. Він постійно цікавився саме молодіжної роботою нацистської партії, і оскільки молодіжної окремої структури у НСДАП на початку 20-х рр. XX ст. не існувало, то саме Ленк отримав доручення фіюера про створення такої організації у межах Баварії. Спочатку мова йшла про привернення до лав партії молодих людей. Відразу слід враховувати той факт, що організація молодіжної роботи партії проходила у межах діяльності „штурмових підрозділів НСДАП – СА” [5, s. 14], функціонером яких на той час був і Ленк. Власну „партійну армію” – „загони штурмовиків” (СА) – нацисти почали створювати з 5 жовтня 1921 р.. СА з самого початку власного формування переслідували не оборонну, а наступальну мету, і були знаряддям терору і фізичної розправи з потенційними ворогами нацизму. Соціальну базу для цих загонів становили колишні фронтовики, члени „чорного рейхсверу”, люмпен-пролетарі тощо. Саме в цей час, завдяки „спонсорській допомозі” рейхсверу у розпорядженні керівництва НСДАП опинилась велика партія військової форми ще часів Першої світової війни, яка свого часу була вироблена для кайзерівських підрозділів, що діяли у німецьких колоніях у Африці – брудно-коричневого кольору типу хаки. Саме починаючи з цього часу ще однією ознакою приналежності до НСДАП стає напіввійськова уніформа – військові брюки (галіфе), чоботи, високий кашкет та коричнева сорочка. Коричневий колір став ще одним символом німецького фашизму [6, с. 157]. Саме таку коричневу уніформу з жовтня 1921 р. почали безкоштовно отримувати і члени загонів СА, найстаршого за віком підрозділу НСДАП.

Політична ситуація у Німеччині, піднесення фашистського руху, чисельне зростання нацистських організацій, завоювання прихильників з різних соціальних прошарків та ініціативність Г.А. Ленка ніби підштовхнули Адольфа Гітлера до того, щоб 25 лютого 1922 р. був підписаний, останнім, декрет щодо заснування усередині партії власного молодіжного підрозділу. З цього часу одним із найважливіших засобів впливу НСДАП на молоде покоління країни була власна молодіжна структура при партії [7, s. 7]. У березні 1922 р. у офіційній нацистській партійній газеті „Фьолькішер Беобахтер” з’явився заклик Гітлера до молоді Німеччини. У ньому офіційно повідомлялось про те, що заснована спілка молоді НСДАП, яка буде виховувати власних членів у тому дусі, який панує у партії. Далі йшла вимога до всіх молодих німців, віком від 14 до 18 років, до тих молодиків „душу яких роздирають злидні та потреби Вітчизни” вступати до лав молодіжної спілки НСДАП. Цікаво, що хоч формально цей заклик був спрямований до всієї молоді Веймарської Республіки „без розрізнення станів та фахів”, у ньому все ж був зроблений особливий наголос на залучення пролетарської молоді тим, що „для найбідніших молодих німців скасовується у цій спілці сплата членських внесків” [8, s. 238–239].

За пропозицією Ленка нова нацистська оргструктура отримала особливу назву „Юнгштурм Адольфа Гітлера” і була підпорядкована командуванню СА, із загонами яких мала однакову коричневу уніформу. Офіційне заснування нацистської молодіжної спілки відбулось 13 травня 1922 р. у Мюнхені, коли до її складу було зараховано „аж” 17 юнаків [9, s. 5].

У особи Ленка нацисти знайшли досить енергійного організатора нових молодіжних партійних груп. При цьому слід враховувати той факт, що 18-річний юнак не мав ознак харизматичного лідера і був „посереднім” оратором, хоча „мав безліч ідей і був переповнений енергією” [5, s. 12]. Все це слід мати на увазі, при тому що у Німеччині в 1920 році нараховувалося вже понад 2000 груп і організацій, працюючих у молодіжному середовищі [10, s. 8]. Безумовно, що створюючи новий суто нацистський союз молоді, Г.А. Ленк та його оточення використовували досвід інших молодіжних об’єднань, таких як спілка „Вандерфогель” („Перелітні птахи”), заснованої у 1901 році; союз „Пфедфіндер” („Бойскауті”), працюючий з 1908 р.; „Католицький молодіжний рух” існуючий з 1883 р. тощо.

Саме Ленк у березні 1922 р., спираючись на досвід власних попередників з табору „фьолькіше”, створив статут „Юнгштурму Адольфа Гітлера”, зафіксувавши головну мету молодіжного союзу – „прагнення знову пробудити й виростити в нашій молоді кращі якості, які сягають своїм корінням німецької крові; любов до Батьківщини та народу, дружбу, відкрити боротьбу з жидо-масонськими ідеалами”. У 3-й статті йшлося про те, що в „нашому союзі немає класових станових або професійних розбіжностей”. Стаття 6 закріплювала вікові рамки спілки: від 14 до 18 років і одночасно ж підкреслювала той факт, що членами даного об’єднання „можуть бути лише німці (арійці) – громадяни Німеччини, а іноземці та євреї не приймаються взагалі” [8, s. 240]. Членські внески у організацію Ленка не збиралися.

Соціальний склад „Юнгштурму Адольфа Гітлера” був досить строкатим – це охоплені націоналістичними ідеями молоді робітники, демобілізовані солдати, юні службовці, гімназисти, студенти та школярі. Вже навесні 1922 р. Ленк прийшов до висновку про те, що необхідно розділити спілку на фракції: 1) 14–16-літні та 2) 16–18-річні. Дещо згодом вони отримають і власні назви – „Юнгфольк” („Молодий народ”) та „Гітлерюгенд” („Гітлерівська молодь”).

У цілому, і за складом, і за ідейними настановами, молодіжна спілка НСДАП на початку 20-х рр. XX ст. не чим не відрізнялась від інших числених націоналістичних воєнізованих молодіжних об’єднань. На перший погляд, і форми діяльності „Юнгштурму Адольфа Гітлера” також не виділяли його серед будь-яких інших груп „фьолькіше”. Серед основних форм роботи з молоддю можна виділити: проведення „патріотичних вечорів”, організацію дискусійних клубів, спільні (для осіб

чоловічої та жіночої статі) туристичні походи по країні, спортивні заходи, рухливі ігри, участь у загальнопартійних заходах тощо. Одночасно, при цьому слід враховувати той факт, що на практиці будь-яка практична діяльність молодіжних осередків організації Ленка була повністю підконтрольна керівництву й потребам „штурмових загонів” – СА. У цей час, СА, як найстарша оргструктура НСДАП, „партійна армія” Гітлера, була відверто „парамілітаристською організацією”. Визначаючи „парамілітаризм” як різновид „мілітаристського руху” історики ФРН (наприклад, К. Фінкер, Х. Маух та інші) виокремлюють це як явище колективної реакції населення на тяжкий економічний та політичний стан у Німеччині після Першої світової війни. При цьому, у ідеологічному аспекті „парамілітаристський світогляд знайшов власну кульмінацію в суміші, що складалась з націоналізму, антипарламентаризму, антисемітизму й антикомунізму” [11, s. 9]. Все це відбивалося й на впливові лідерів СА на молодь партії, якій постійно прививали „парамілітаристський світогляд”. Все це відверто співпадало з метою керівників НСДАП, які на початку 20-х рр. XX ст. мріяли про „національну революцію” за італійським зразком. Тому слід мати на увазі, що з самого початку існування „Юнгштурм Адольфа Гітлера” через керівництво СА безпосередньо контролювався і лідерами НСДАП.

Між тим Г.А. Ленк виявив неабиякі організаторські здібності. Вже у 1922 році осередки нацистської молодіжної спілки перетнули кордони Баварії – вони виникли у Нюрнберзі, Дрездені, Дортмунді, Ханау тощо. У 1923 році Ленк встановив зв’язки й з націоналістичною німецькою молодіжною спілкою Чехословаччини та з націонал-соціалістичною молодіжною спілкою робітників Австрії. Осередки „Юнгштурму Адольфа Гітлера” на місцях об’єднувались за територіальним принципом у земельні союзи, яких влітку 1923 р. було вже 9 [7, s. 16].

Організаційні здібності Ленка були помічені фюрером, який 25 вересня 1923 р. призначив останнього „фюрером націонал-соціалістичного молодіжного руху” у Німеччині і доручив йому вже організацію загальнонімецької молодіжної спілки НСДАП [11].

Протягом 22–23 рр. XX ст. члени „Юнгштурму Адольфа Гітлера” активно брали участь майже у всіх загальнопартійних нацистських заходах. Так, 23 січня 1923 р. молоді підлітки з нацистської молодіжної спілки взяли участь у марші, присвяченому відкриттю I з’їзду НСДАП. Згодом це буде обов’язковим ритуалом на подібних заходах у Нюрнберзі і за часів Веймарської Республіки, і у „третьому рейху”.

Між тим, в оточенні фюрера більшість регіональних лідерів „фюрера нацистського молодіжного руху” ще серйозно не сприймали, а його „Юнгштурм Адольфа Гітлера” був невеликим, звичайним для доби Веймарської Німеччини, військово-молодіжним об’єднанням [12, s. 25], яке власне „молодіжними потребами” майже не займалося.

Будучи по суті політиками-авантюристами, нездатними твердо враховувати і зважати комплексно всі фактори політичної обстановки в країні, керівництво НСДАП 8–9 листопада 1923 р. зробило відкриту спробу насильницького захоплення державної влади у Німеччині, яка ввійшла в історію, як „пивний путч” через те, що ряд його подій відбувались в залі пивної „Бюргербройкеллер” м. Мюнхена [13, с. 12–17]. Далекосяжні плани нацистів, яких надихав успіх „походу на Рим” Беніто Муссоліні у жовтні 1922 р., були без особливих труднощів зупинені невеликим загоном поліції [14, s. 15]. Провал „національної революції” Гітлера між тим продемонстрував, що діяльність партії серед молоді не пройшла марно. Представники „Юнгштурму Адольфа Гітлера”, переважно студенти, брали активну участь у самому путчі, а 10–11 листопада інспірували студентські зібрання та демонстрації у Мюнхенському університеті на підтримку націонал-соціалістів. 15 листопада 1923 р. у приймальню генерального комісара Баварії (губернатора) фон Кара навіть з’явилася делегація студентів з нацистської молодіжної спілки з проханням амністувати ватажка путчистів – Адольфа Гітлера [14, s. 15].

У лютому 1924 р. у Мюнхені проходив судовий процес над учасниками „пивного путчу” – Гітлером, Людендорфом, Фріком, Крібелем, Пенером, Брюкнером та іншими. Після майже двохмісячного судового процесу Адольф Гітлер і три його спільники були засуджені до 5-річного ув’язнення у фортеці м. Ландсберг-на-Леху (із врахуванням часу урядового слідства), інші обвинувачені отримали набагато менші строки, а популярного воєначальника часів Першої світової війни Людендорфа взагалі було виправдано. Широке й детальне висвітлення цього процесу в пресі Німеччини відіграло роль непоганої безкоштовної реклами для НСДАП та її лідера, який з діяча провінційного баварського масштабу перетворився у скандально відому загальнонімецьку знаменитість. Присутній на засіданнях суду над путчистами італійський журналіст Леонард Ланія чітко назвав їх „семінарами з державної зради” [15, s. 83]. За рішенням суду і НСДАП, і його складова „Юнгштурм Адольфа Гітлера” були офіційно заборонені і розпущені на всій території Веймарської Республіки.

Невдалий „пивний путч” боляче вдарив по оргструктурах НСДАП. Як і нацистська партія, так і її молодіжна спілка розпалися на декілька уламків, незалежних один від одного. Так, Герхард Росбах, загальновідомий у Німеччині керівник військової спілки „Фрайкор Росбаха” часів листопадової революції, заснував у м. Зальцбург спілку „Шилльюгенд”; Ернст Рем, один із засновників СА, створив

у Мюнхені спілку „Фронтюген” („Фронтюва молодь”); Густав Адольф Ленк перейшов до „Великонімецької вітчизняної молодіжної спілки”, а згодом до „Дойче верюгенд” („Німецька військова молодь”). Окремі групи „Юнгштурму Адольфа Гітлера” ввійшли до складу об’єднань „фьолькіше” поза межами Баварії.

У 1924 році, коли Адольф Гітлер саме перебував за тюремними ґратами, у таборі екс-нацистів відбувся розкол. Частина колишніх членів забороненої НСДАП пішла на союз із „німецькою фьолькіше – партією волі”, у блоці з якою вперше взяла участь у виборчій кампанії до рейхстагу (так звані об’єднані списки фьолькіше) та отримала 32 мандати. Інша частина нацистів створила спілку „Великонімецьке народне товариство”, яке залишилося на платформі „національної революції”. У надрах цього товариства у лютому 1924 р. виникла також нова оргструктура „Великонімецький молодіжний рух”, який був клоном зниклого у безвісті „Юнгштурму Адольфа Гітлера”. Одним з осередків нової спілки, у м. Плауен, керував Курт Грубер, функціонер нацистського молодіжного руху з 1922 р., майбутній спадкоємець Г.А. Ленка.

Між тим, просидівши у фортеці м. Ландсберг-на-Леху близько року, А. Гітлер напередодні Різдва 1924 р. був випущений на волю. Майже відразу після амністії фюрер публічно оголосив про різку зміну власних політичних пріоритетів, відмовившись від ролі „національного барабанщика” на користь еволюційного, так званого легального приходу до влади. 26 лютого 1925 р. в першому випуску відновленої нацистської партійної газети „Фьолькішер Беобахтер” була надрукована директивна стаття Гітлера – „основні напрямки діяльності по відбудові НСДАП”, з якої чітко випливало, що зазнавши невдачі в боротьбі за владу „революційним шляхом” і роблячи „поступки Конституції”, нацисти переносять центр ваги у боротьбі на легітимні методи досягнення влади, вважаючи за необхідне перебудувати свій „рух” у нову політичну партію. Також були визначені нові тактичні завдання нацистів: завоювання більшості серед виборців і наступ на рейхстаг.

У зв’язку з необхідністю формувати власний електорат виборців нацисти відродили й активізували ідею щодо створення загальноімперської молодіжної нацистської організації. Відразу декілька воєнізованих молодіжних союзів конкурували між собою за виконання доручення лідера НСДАП щодо відродження „партійної молодіжної організації”: „Німецька військова молодь”, „Фронтюва молодь”, „Великонімецький молодіжний рух”, „Союз німецької робітничої молоді” тощо. У цей час марними виявились спроби Густава Адольфа Ленка знову очолити нацистську загальнонімецьку молодіжну організацію. Річ у тому, що у 1924 році Ленк вирішив, що Гітлер вже ніколи не повернеться до політичної діяльності. І під час виборчої кампанії у травні 1924 р. він публічно заявив про це [10, s. 17]. Його „доброзичливці” донесли цю звістку власне фюреру. Як наслідок, у травні 1925 р. Г.А. Ленк був виключений з лав НСДАП і втратив будь-який контроль над нацистським молодіжним рухом [5, s. 16].

У цей час, в умовах відбудови нацистських оргструктур, Гітлер доручив керманичу СА – Едмунду Хейнесу, колишньому лейтенанту „Фрайкора Росбаха”, загальне керівництво молодіжними об’єднаннями партії.

Джерела та література

1. Bibliographie zum Nationalsozialismus / M. Ruck. – Köln, 1995.
2. Галактионов Ю.В. Основные итоги изучения феномена национал-социализма к концу XX века // Германия и Россия в XX веке: две тоталитарные диктатуры, два пути к демократии: Тезисы доклад. участников междунар. науч. конфер., посвященной 10-летию объединения Германии (Кемерово, 19–22 сентября 2000 г.). – Кемерово, 2000.
3. Галактионов Ю.В. Изучение фашизма в СССР (20–80-е гг.): основные итоги и нерешенные проблемы // Вопросы германской истории. – Днепропетровск, 1990.
4. Галактионов Ю.В. Феномен национал-социализма. Нерешенные проблемы истории. Взгляд с рубежа XXI века // Германия и Россия: события, образы, люди. – Воронеж, 2000. – Вип. 3.
5. Schubert-Weller Chr. Hitlerjugend. – München, 1993.
6. Коваль В.С. „Барбаросса”: истоки и история величайшего преступления империализма. – К., 1989.
7. Boberach H. Jugend unter Hitler. – Düsseldorf, 1982.
8. Brandenburg H.-G. Die Geschichte der Hitlerjugend. Wege und Irrwege einer Generation. – Köln, 1968.
9. Koch H.-J. Geschichte der Hitlerjugend. – Perscha, 1975.
10. Lewis B.R. Illüstrirte Geschichte der Hitlerjugend. 1922–1945. Die verlorene kindheit. – Wein, 2000.
11. Maux H.J. Nationalistische Wehrorganisation in der Weimarer Republik. – Fr.a.M., 1982.
12. Huber K.H. Jugend unter Hakenkreuz. – Fr.a.M., 1986.
13. Давлетов А.Р. Воинские союзы и процесс ремилитаризации Веймарской Германии (1919–1933 гг.) // Культурологічний вісник: Науково-теоретичний щорічник Нижньої Наддніпрянщини. – Запоріжжя, 1994. – Вип. 1.
14. Hofmann H. Der Hitlerputsch. 1920–1924 – München, 1961.
15. Faust A. Der Nationalsozialistische Studentenbund. – Düsseldorf, 1973. – Bd. 1.
16. Lania L. Der Hitler – Ludendorf – Prozess. – B., 1925.

Summary

In the article «Hustav Adolph and Ungshturm Adolph Hitler's activity (1922–1925)» peculiarity of the origin process of the national-socialism of the youth organization on the territory of Weimar republic is revealed. The author analyses of the history of the youth policy of NSDAP in 1922–1925s, which is not absolutely known.

О. М. Казакова

НАЦИСТСЬКА ЕЛІТА НА ОКУПОВАНИХ ПОЛЬСЬКИХ ЗЕМЛЯХ

Реалізація однієї із основних цілей німецького фашизму – створення “тисячолітнього рейху” – передбачала встановлення нацистами „нового порядку”. Для цього потрібна була перш за все нова міцна система управління. В останні роки у вивченні історії нацизму як зарубіжними, так і вітчизняними дослідниками увага привертається до проблем функціонування владних структур. Неабиякого значення набуло вивчення нацистської політичної еліти, яка здійснювала управління як в самій Німеччині, так і на окупованих територіях. Поряд з тим не достатньо розкрита „проблема співвідношення в нацистській системі панування методів терору, пропаганди та організаційно-політичного впливу, їх взаємозв’язки та взаємодію у різні періоди існування режиму” у тому числі на окупованих територіях [1, с. 92]. Безумовно, що все це має відношення і до процесу впровадження нацистських структур та діяльності нацистських функціонерів на окупованих польських землях.

У цій статті автор намагалась показати, що саме від діяльності нацистських функціонерів залежить хід та спрямованість нацистської окупаційної політики на польських територіях.

Ключову роль в реалізації окупаційної політики на етнічних польських землях відігравали нацистські функціонери, які очолювали новоутворені адміністративно-територіальні структури. Серед них слід відокремити Ганса Франка, Артура Грайзера та Альберта Форстера. На “приєднаних” до рейху польських землях А. Грайзер та А. Форстер очолили в жовтні 1939 р. нові імперські гау Край Варти та Гданськ – Західна Пруссія. Ганс Франк згідно з наказом від 12 жовтня 1939 р. “Про створення Генерального губернаторства на східних і південно-східних польських територіях” був призначений керівником цієї адміністративної одиниці. Саме ці нацистські лідери були головними архітекторами окупаційної політики на підпорядкованих їм територіях. Зосередивши в своїх руках усю повноту влади, вони найчастіше з власного розуміння здійснювали політику, в інтересах рейху або особистої користі.

Артур Грайзер народився 22 січня 1897 р. в окрузі Позен, у містечку Шрода. Його ідейні переконання привели до націонал-соціалістичного руху. У 1924 р. в Гданську за його участю була створена націоналістична організація “Шталевий шолом” [2, с. 114]. У ній він зарекомендував себе як активний діяч, брав участь у багатьох заходах цієї організації. Напередодні Другої світової війни його обрали головою сенату в Гданську. Згодом А. Грайзер вступає до лав СС та займає там досить високі посади. Відразу після нацистської окупації польських земель Артур Грайзер очолює цивільну адміністрацію у військовому окрузі Позен, а пізніше призначається гауляйтером [3, с. 198]. Слід зазначити, що за часів управління цією територією у Грайзера домінувало прагнення до зміцнення влади. Він планував Край Варти перетворити на вірцеву німецьку провінцію (Mustergau). Щоб досягти цієї мети, поведився надто жорстоко. Під його керівництвом здійснювалась політика, спрямована на масові виселення та винищення польського та єврейського населення. Етнічні чистки в окрузі Край Варти розпочалися у відповідності з системою “Дойче фольксліте”. Сортування населення окупованих територій здійснювалось, виходячи з того, яке воно мало відношення до німецької мови, німецької культури та німецького походження. Артур Грайзер особисто слідкував за виконанням цієї програми, за якою польське населення рівнялося до стану рабів.

Інше імперське гау Гданськ – Західна Пруссія в роки нацистської окупації очолив Альберт Форстер. Він народився 26 липня 1902 р. 3 1923 р. Форстер перебував у лавах НСДАП. Саме він очолив відділення штурмових загонів (СА) у Гданську [4, с. 223]. Після 1933 р. Форстер стає на чолі спілки німецьких службовців у регіоні, яка входила до складу Гданського робітничого фронту. Після поділу Польщі, восени 1939 р. призначається гауляйтером новоутвореної провінції на польських територіях [5, с. 295].

На підпорядкованій території А. Форстер проводив політику онімечення за власною програмою. Вона була спрямована на широку асиміляцію місцевого корінного населення, на що спонукали потреби в робочій силі й солдатах для вермахту. На думку А. Форстера, потрібно було онімечити перш за все промислових робітників, ремісників, селян, а також майже всіх чоловіків, придатних для військової служби. Поляки, які підписали національні списки, нарівні з німецьким населенням мали привілейоване становище. Все інше населення імперського гау Гданськ – Західна Пруссія, зокрема